

Her Eğitimli Kadının Bu Cumhuriyete Borcu Var***Every Educated Woman Owes A Debt to This Republic****Gönül Aslan¹**¹Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD.<https://orcid.org/0000-0002-1221-7907>

Sayın Editör,

“Güneş Umuttan Şimdi Doğar” sözüyle hepimize her zaman umut veren, “Her Eğitimli Kadınının Bu Cumhuriyet’e Borcu Var” sözüyle bir hekim, bir akademisyen, bir cumhuriyet kadını olarak bizlere örnek ve rol model olan Prof. Dr. Türkan SAYLAN hocamızın cüzzam ile mücadelesinden söz etmek istiyorum.

Henüz tıp fakültesi öğrencisiyken Bakırköy’de gördüğü cüzzam hastalarının perişanlığından ve dışlanmışlıklarından o kadar derinden etkilenmiş ki mezun olup hekim olunca cüzzam hastalarını iyileştirmeyi, onları topluma katmayı daha o zaman aklına koymuştur.

Bakırköy’de cüzzam hastalarına vahşi hayvan gibi muamele edilmesi karşısında midesine acılar saplanmıştı. Etrafı tellerle çevrili 28 numaralı koğuş, günlerini ve gecelerini etkilemişti “Cehennemî gördüm” diyecekti o gün için.

O yıllarda Bakırköy Akıl Hastanesi Lepra Servisleri’ne Türkiye’nin dört bir tarafından, en çok da doğu vilayetlerinden hasta geliyordu. Lepra servisleri oldukça bakımsız tek katlı binalardı. Zaman zaman yer darlığından üç hastanın bir yatakta yattığı oluyordu. Kronik hastalar için bir sığınma eviydi adeta. Hafif vakalar ayaktan tedavi edilerek memleketlerine gönderiliyordu. Hasta yönetimi konusunda resmi bir protokol yoktu. Lepra servislerini bir düzene kavuşturmak amacıyla Prof. Dr. Seyhan ÇELİKOĞLU ile Prof. Dr. Türkan SAYLAN’ın girişimiyle Cüzzamla Savaş Derneği kurulmuştu (1976) ve Prof. Dr. Türkan SAYLAN bu tarihten itibaren cüzzam hastalığını yok etmek için çalışmalarına başlamıştır.¹

1978 yılında İstanbul Tıp Fakültesi’ne bağlı Lepra Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulur. Dr. Türkan SAYLAN’ın girişimiyle İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Haluk ALP’in tahsis ettiği 500.000 Lirayla önce Bakırköy’deki lepra binaları onarılır, toplanan bağışlarla mutfak, çamaşırhane, ameliyathane bu yapılara eklenir. Eski hastaların topluma kazandırılması için personeller görevlendirilir. 1980 yılında Lepralı hastalar için fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi açılır. Bu merkeze bağlı olarak faaliyet gösteren ayakkabı atölyesinde ayak deformasyonları olan lepralıları için ortopedik ayakkabılar üretilmeye başlanır.¹

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kadın dermatologlarından Prof. Dr. Türkan SAYLAN, Anadolu’da köy ve mezraları gezerek cüzzam hastalığını hem tedavi eder hem de hastaların toplumdan dışlanmasını, sosyal olarak sorunlar yaşamasına engel olmak için çalışır. Herkes cüzzamlı hastalardan fersah fersah kaçarken, adeta lanetli ilan edilmişlerken, insan yerine konulmazken, yakınlarının bile yaklaştıktan korktuğu cüzzamlıları kucaklayıp, anne şefkati ile bağrına basarak “onlara dokunun” diyerek şifa dağıtmıştır. Hayata küsen cüzzam

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2023;13(Özel Sayı):1-2

DOI: 10.31020/mutfd.1400404

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 5 Aralık 2023; Kabul Tarihi – Accepted: 13 Aralık 2023

İletişim – Correspondence Author: Gönül Aslan <drgaslan@gmail.com>

hastalarına yaşama sevinci aşılamaı başaranlardandır ve belki de bu nedenle cüzzam konusunda zafere ulaşmıştır.

Türkiye’de ilk kez modern anlamda cüzzam/lepra savaşı 1957 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ethem UTKU tarafından Ankara Cüzzam Savaş Derneği’nin kurulmasıyla başlamış, daha sonra cüzzamlı hastaların tedavisi için kullanılmak üzere Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Cebeci Hastanesi kampüsü içinde yer alan Ankara Lepra Eğitim ve Araştırma Merkezi Binası yapılmıştır.²

Lepranın ülkemizden eliminasyonunda; Türkiye’de mevcut lepra hasta sayısının saptanması, mevcut hastaların kayıt altına alınarak belirlenmesi, yeni vaka oluşumunun önlenmesi için şüpheli muhitin/hasta çevresinin sıkı kontrolü, basilli hastaların takibi, inaktif hastaların takibi ve kontrolü, hastaların tıbbi tedavisi ile birlikte rehabilitasyonu, hasta ve yakın çevresinin hayat standardının yükseltilmesi aşamaları başarıyla tamamlanmıştır.²

Türkiye’deki hasta sayısının tesbiti için 1960-1970 yılları arasında Elazığ, Erzurum, Kars, Van, Ağrı ve Hakkari bölgesinden başlatılarak on yıl süren taramalar ile ülkemizdeki hasta sayısının tespiti gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaları takiben belirlenen mevcut hastalar kayıt altına alınmış ve istatistiksel olarak değerlendirilerek, yaş grupları, cinsiyet ve tanıya göre ayrılmış, düzenli olarak arşiv kayıtları tutulmuştur. Bu dönemde kalifiye eleman yetiştirilmesi amacıyla kurslar ve seminerler düzenlenmiştir. Prof. Dr. Türkan SAYLAN, Doç. Dr. Ethem UTKU, Dr. Mustafa SÜTLAŞ, Prof. Dr. Necmettin GÜRHAN, Prof. Dr. Ahmet AKÇABOY, Prof. Dr. Atıf TAŞPINAR, Prof. Dr. Cengizhan ERDEM, Op. Dr. Bilhan AKÇABOY başta olmak üzere hepsinin adını buraya sığdıramayacağım, emeği geçen tüm sağlık çalışanlarını saygı ve hürmetle, aramızdan ayrılanları rahmetle anarak hatırlatmak istiyorum.^{2,3}

Türkan SAYLAN Hocamız hayatını cüzzam ile mücadeleye adanmış, dünyaya cüzzam ile mücadeleyi öğretmiş ve bu çalışmalarından dolayı 1986’da Hindistan’da “Uluslararası Gandhi Ödülü”ne layık bulunmuştur. Prof. Dr. Türkan SAYLAN 2006 yılına kadar Dünya Sağlık Örgütü’nün Lepra konusunda danışmanlığını, aynı zamanda Uluslararası Lepra Birliği (ILU)’nin kurucu üyesi ve başkan yardımcılığı görevini başarıyla yürütmüştür.

Ülkemizde Cüzzam ile mücadelenin tarihi ve bu mücadelenin simge ismi Prof. Dr. Türkan Saylan’ın hayatı ve çalışmalarını anlatmak, hafızalarda bu konuyla ilgili bellek yaratılması önemlidir. “Türkan SAYLAN - Lepra Anı Evi Projesi” ve Dr. Mustafa SÜTLAŞ’ın Cüzzam Hikayesi; “Düş Kurmadan Dünya Dönüşmez” kitabı ile cüzzamlılara adanmış hayatlar ve başarı öyküleri unutulmaz kılınmıştır.^{4,5}

Azimli, yılmaz ve cesur Hocamız Prof. Dr. Türkan SAYLAN’ı etkileyen en önemli motivasyon kaynağı kuşkusuz Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “*Umutsuz durumlar yoktur, umutsuz insanlar vardır. Ben hiçbir zaman umudumu yitirmedim.*” sözüdür.

Bilgi

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

1. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Lepra Deri ve Zührevi Hastalıkları Hastanesi [Internet]. Tarihçemiz. Available from: <https://istanbullepra.saglik.gov.tr/TR-97/tarihcemiz.html>.
2. Ankara Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastaneleri [Internet]. Prof. Dr. Nihal Kundakçı, Lepra/Cüzzam Hastalığı. Available from: <http://hastane.ankara.edu.tr/2021/01/25/lepra-cuzam-hastaligi/>.
3. Gazete Duvar [Internet]. Cüzzamlılara adanmış bir hayat: Türkan Saylan. Available from: <https://www.gazeteduvar.com.tr/saglik/2020/01/25/cuzzamlilara-adanmis-bir-hayat-turkan-saylan>.
4. Akın GG, Gümüş F. Türkan Saylan Lepra Anı Evi Projesi. Unimuseum 2019;2(1):21-7.
5. Köslü A. Dr. Mustafa Sütlaş’ın Cüzzam Hikayesi; “Düş Kurmadan Dünya Dönüşmez”. Turk J Dermatol 2015;9:110-2.